

Tulevaisuusvaliokunta

VALTIONEUVOSTON TULEVAISUUSSELONTEON 1. OSA (VNS 7/2025 VP)

Elintarviketeollisuusliitto (ETL) kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäisestä osasta ja erokriisissä pitkän aikavälin vaikutuksista.

Selonteko tarjoaa laaja-alaisen kokonaiskuvan Suomen toimintaympäristön keskeisistä muutostekijöistä ja vaihtoehtoisista kehityspoluista vuoteen 2045. Selontekoa tukeva taustaselvitys ekokriisin vaikutuksista suomalaisten arkeen (Hukkinen 2026) vahvistaa käsitystä siitä, että ilmastonmuutoksen, luontokadon ja niihin kytkeytyvien ympäristökriisien vaikutukset heijastuvat laaja-alaisesti yhteiskunnan perustoimintoihin. Erityisesti ruoantuotanto ja ruokahuolto nousevat esiin keskeisinä haavoittuvuuksina kaikissa pitkän aikavälin kehityskuluissa.

Ruokajärjestelmä on osa kokonaisturvallisuutta

Tulevaisuusselonteko asemoi ruokajärjestelmän osaksi yhteiskunnan kriisinsietokykyä. Siinä myös korostetaan hyvin turvallisuuden, huoltovarmuuden ja resilienssin merkitystä tulevaisuuden kaikissa skenaarioissa. Ruoan saatavuus, puhdas vesi ja toimivat ekosysteemit ovat kaikissa skenaarioissa joko vakauden perusta tai kriisien kärjistäjä.

Selonteossa ruokajärjestelmää tarkastellaan pääosin alkutuotannon ja luonnonvarojen käytön kautta. Huoltovarmuus syntyy kotimaisesta alkutuotannosta ja elintarvikkeiden jalostuksesta. Elintarviketeollisuuden rooli kotimaisen ruuantuotannon jatkuvuuden mahdollistajana, raaka-aineiden jalostajana sekä huoltovarmuuden ja alueellisen elinvoiman ylläpitäjänä jää kuitenkin selonteossa vähäiselle huomiolle.

Hukkisen ekokriisikuvauksissa ruokahuolto näyttäytyy erityisen alttiina kerrannaisvaikutuksille, joissa samanaikaiset häiriöt energiantuotannossa, logistiikassa, digitaalisessa infrastruktuurissa ja kansainvälisessä kaupassa voivat nopeasti kärjistää ruuan saatavuusongelmiksi. Näissä skenaarioissa ruokaturvan kannalta ratkaisevaa ei ole pelkästään alkutuotannon volyymi, vaan koko ruokaketjun toimintakyky poikkeusoloissa.

ETL katsoo, että elintarviketeollisuuden rooli tämän arvoketjun vakauden ja jatkuvuuden varmistajana tulisi tunnistaa nykyistä selkeämmin. Jalostuskapasiteetti, varastointi, logistiikka ja jakelukanavat muodostavat yhdessä kriittisen infrastruktuurin, jonka toimintavarmuus on keskeinen osa Suomen kokonaisturvallisuutta.

Elintarviketeollisuusliitto ry

Pasilankatu 2, PL 115, 00241 Helsinki
Puhelin (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
Y-tunnus 0201092-3 • Kotipaikka Helsinki

Finlands Livsmedelsindustriförbund

Pasilankatu 2, PB 115, 00241 Helsingfors
Telefon (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Finnish Food and Drink Industries' Federation

Pasilankatu 2, P.O. Box 115, FI-00241 Helsinki
Telephone +358 9 148 871 • Fax +358 9 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Tulevaisuusselonteon skenaariot korostavat tarvetta lisätä yhteiskunnan kriisinsietokykyä kaikissa mahdollisissa tulevaisuuksissa. ETL katsoo, että tämä edellyttää johdonmukaista ja pitkäjänteistä politiikkaa, joka turvaa elintarviketeollisuuden toimintaedellytykset, investointikyvyn ja kilpailukyvyn kaikissa toimintaympäristöissä.

Geopoliittiset ja taloudelliset muutokset

Tulevaisuusselonteossa kuvatut geopoliittiset ja taloudelliset muutokset vaikuttavat merkittävästi ruokajärjestelmän toimivuuteen ja elintarviketeollisuuden toimintaympäristöön. Geopoliittinen jännitteisyys, kauppapolitiikan kiristyminen, talouden blokkien välinen vastakkainasettelu sekä globaalien arvoketjujen pirstaloituminen heijastuvat suoraan raaka-aineiden saatavuuteen, kustannusrakenteeseen ja markkinoiden ennakoitavuuteen.

Suomalainen ruokajärjestelmä on vahvasti sidoksissa kansainvälisiin markkinoihin sekä tuotantopanosten että viennin kautta. Tuontiriippuvuus esimerkiksi lannoitteista, energiasta, pakkausmateriaaleista ja tietyistä lisäaineista tekee alasta haavoittuvan geopoliittisille häiriöille ja kauppараjoituksille. Samaan aikaan vientimarkkinoiden ennakoitavuus ja avoimet sisämarkkinat ovat keskeisiä tekijöitä suomalaisen elintarviketeollisuuden kasvulle ja investoinneille.

Kotimaisen ruoantuotannon ja jalostuksen kannalta keskeinen osa huoltovarmuutta on myös valkuaisomavaraisuuden vahvistaminen. ETL korostaa, että kotimaisen kasviproteiinituotannon ja erityisesti niiden jatkojalostuksen kehittäminen on strateginen kysymys Suomen ruokaturvan, kriisinsietokyvyn ja arvonlisän näkökulmasta. Riippuvuus tuontipohjaisista valkuaisraaka-aineista altistaa ruokajärjestelmää geopoliittisille häiriöille, kun taas kotimaiseen alkutuotantoon nojaava, teollisesti kehittynyt kasviproteiiniketju vahvistaa huoltovarmuutta ja luo uusia mahdollisuuksia elintarviketeollisuuden innovaatioille ja viennille.

Taloudelliset epävarmuudet, kuten talouskasvun hidastuminen, hintavaihtelut ja rahoituksen kiristyminen, vaikuttavat elintarviketeollisuuden investointikykyyn. Tämä on olennaista, koska samaan aikaan elintarviketeollisuudelta odotetaan merkittäviä panostuksia vihreään siirtymään, energiatehokkuuteen, digitalisaatioon ja kiertotalouteen. Ilman toimivia markkinoita ja taloudellista liikkumatilaa nämä investoinnit vaarantuvat, mikä heikentää pitkällä aikavälillä sekä kilpailukykyä että huoltovarmuutta.

Tulevaisuusselonteon skenaarioissa korostuvat erityisesti tilanteet, joissa maailma jakautuu taloudellisiin ja poliittisiin blokkeihin. Tällaisessa kehityksessä protektionismi, kansalliset omavaraisuuspyrkimykset ja valtiontukien kasvu voivat vääristää kilpailua. Samalla huoltovarmuuden merkitys kasvaa, ja elintarviketeollisuuden rooli kriittisenä infrastruktuurina korostuu entisestään. ETL katsoo, että näihin muutoksiin vastaaminen edellyttää johdonmukaista EU-politiikkaa, jossa sisämarkkinoiden toimivuus, kaupan avoimuus ja yhteinen sääntöpohja turvataan myös kriisiaikoina.

Lisäksi on tärkeää tunnistaa, että elintarviketeollisuus toimii rajapinnassa talous-, turvallisuus- ja huoltovarmuuspolitiikan välillä. Geopoliittiset riskit eivät ole ruokajärjestelmässä poikkeusoloja, vaan yhä enemmän osa normaalia toimintaympäristöä.

Ilmastomuutos ja luontokato haastavat ruokajärjestelmää

Tulevaisuusselonteossa ilmastomuutos ja luontokato tunnistetaan keskeisiksi pitkän aikavälin muutostekijöiksi, joilla on laaja-alaisia vaikutuksia yhteiskuntaan. Näiden vaikutukset konkretisoituvat erityisen voimakkaasti ruokajärjestelmässä, joka on suoraan riippuvainen ilmasto-olosuhteista, maaperän kunnosta, veden saatavuudesta ja toimivista ekosysteemeistä.

Ilmastomuutoksen myötä yleistyvät sään ääri-ilmiöt, kuten kuivuus, tulvat ja lämpötilavaihtelut, heikentävät ennustettavuutta ja lisäävät raaka-aineiden saatavuuteen ja hintaan liittyviä riskejä. Luontokato ja ekosysteemipalvelujen heikkeneminen vaikuttavat suoraan ruuantuotannon volyymeihin, laatuun ja kustannusrakenteeseen. Näiden riskien heijastusvaikutukset ulottuvat koko elintarvikeketjuun alkutuotannosta jalostukseen ja jakeluun. ETL korostaa, että elintarviketeollisuuden toiminta ja huoltovarmuuden ylläpitäminen ovat perustavanlaatuisesti riippuvaisia luonnon kyvystä tuottaa riittävästi ja laadukkaita raaka-aineita. Luonnon kantokyvyn heikkeneminen muodostaa siten pitkän aikavälin riskin koko ruokajärjestelmän toimintakyvylle ja huoltovarmuudelle.

ETL katsoo, että ilmasto- ja luontopolitiikassa on tärkeää tunnistaa ruokajärjestelmän kokonaisuus. Yksittäisiin ketjun osiin kohdistuvat toimet ilman vaikutusten kokonaisarviointia voivat heikentää järjestelmän toimivuutta, nostaa kustannuksia tai siirtää päästöjä ja luontovaikutuksia Suomen rajojen ulkopuolelle.

Luontokadon hillintä ja ilmastomuutokseen sopeutuminen korostavat myös kiertotalouden merkitystä elintarviketeollisuudessa. Selonteossa tunnistetaan hyvin, miten ravinteet, vesi ja biomassat nousevat entistä strategisemmiksi resursseiksi. Hukkisen raportissa korostuu, että ilmastomuutoksen ja luontokadon eteneminen lisää kroonisten kriisien todennäköisyyttä, joissa resurssien saatavuus heikkenee asteittain ja epävarmuus kasvaa pitkällä aikavälillä. Tässä toimintaympäristössä ravinteiden, veden ja biomassojen tehokas kiertäminen sekä kotimaisen jalostus- ja tuotantokapasiteetin ylläpitäminen ovat keskeisiä sopeutumiskyvyn edellytyksiä.

Ravinteiden, veden ja biopohjaisten raaka-aineiden niukkuus nostaa elintarviketeollisuuden riippuvuutta toimivasta alkutuotannosta ja kiertotalousratkaisuista. Biokaasun ja muiden kiertotalousratkaisujen merkitys korostuu erityisesti skenaarioissa, joissa luonnonvarojen saatavuus ja energian omavaraisuus nousevat keskiöön. ETL painottaa, että kiertotalouteen ja vähähiilisiin ratkaisuihin liittyvät investoinnit tulee nähdä samanaikaisesti ilmasto- ja huoltovarmuustoimina. Ratkaisujen laajamittainen käyttöönotto edellyttää pitkäjänteistä politiikkaa ja kannusteita, jotka ulottuvat yli yksittäisten hallituskausien.

Elintarviketeollisuus on selonteossa pitkälti nähty muutokseen sopeutuvana toimijana, mutta ETL painottaa, että teollisuudella on myös keskeinen rooli ratkaisujen kehittämisessä. Elintarviketeollisuus voi omalla toiminnallaan edistää ilmastopäästöjen vähentämistä, energiatehokkuutta, materiaalitehokkuutta ja sivuvirtojen hyödyntämistä sekä tukea kestävämpiä tuotantotapoja koko arvoketjussa. Tämän roolin toteutuminen edellyttää kuitenkin investointikykyä, osaamista ja ennakoitavaa sääntely-ympäristöä.

Teknologinen murros edellyttää investointeja ja osaamista

Tulevaisuusselonteossa teknologinen murros tunnistetaan yhdeksi keskeisimmistä pitkän aikavälin muutostekijöistä, joka vaikuttaa talouteen, turvallisuuteen ja yhteiskunnan rakenteisiin.

Elintarviketeollisuudessa teknologinen murros liittyy muun muassa automaatioon, digitalisaatioon, tekoälyn hyödyntämiseen, datan hallintaan sekä jäljitettävyyden ja tuotantovarmuuden parantamiseen. Nämä ratkaisut ovat keskeisiä tehokkuuden, kilpailukyvyn ja elintarviketurvallisuuden kannalta, erityisesti tilanteessa, jossa alan kustannuspaineet, työvoimapula ja kestävyyyteen kohdistuvat vaatimukset kasvavat.

Teknologinen murros lisää elintarvikeketjun riippuvuutta digitaalisesta infrastruktuurista, sähköstä, datasta ja usein globaaleista teknologiatoimittajista. Tulevaisuusselonteon skenaarioissa korostuvat erityisesti tilanteet, joissa teknologinen kehitys keskittyy suurille globaaleille toimijoille. Tämä korostaa tarvetta tarkastella teknologiaa myös huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Selonteossa tunnistetaan hyvin, miten teknologiamurros luo myös uusia haavoittuvuuksia, kuten riippuvuutta globaaleista teknologia- ja datatoimijoista. Kyberturvallisuus, järjestelmien toimintavarmuus ja tiedon hallinta ovat ruokajärjestelmässä kriittisiä kysymyksiä, sillä häiriöt tuotannossa, logistiikassa tai maksujärjestelmissä voivat estää ruuan saatavuuden lyhyessäkin ajassa.

ETL katsoo, että teknologisen murroksen hyödyntäminen edellyttää elintarviketeollisuudelta merkittäviä investointeja. Näiden investointien toteutuminen edellyttää ennakoitavaa sääntely-ympäristöä sekä toimivia rahoitus- ja tukimekanismeja. Tilanteessa, jossa markkinat ovat epävarmat ja geopoliittiset riskit kasvavat, investointikyvyn turvaaminen on keskeinen kilpailukyky- ja huoltovarmuustekijä.

Elintarviketeollisuuden rooli eri tulevaisuusskenaarioissa

Tulevaisuusselonteon neljä vaihtoehtoista skenaariota osoittavat, että elintarviketeollisuuden toimintaympäristö ja rooli suomalaisessa ruokajärjestelmässä voivat kehittyä hyvin eri tavoin. Elintarviketeollisuus on kaikissa skenaarioissa keskeinen toimija ruokaturvan, huoltovarmuuden ja taloudellisen resilienssin näkökulmasta, mutta sen mahdollisuudet edistää kestävyyttä ja kasvua vaihtelevat merkittävästi skenaarioiden välillä.

ETL katsoo, että yhteistyön maailman skenaariossa elintarviketeollisuudella on parhaat edellytykset kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti. Avoimet markkinat, vakaat

sääntelykehykset ja toimiva kansainvälinen yhteistyö mahdollistavat investoinnit puhtaampiin tuotantotapoihin, uusiin tuotteisiin ja vientiin. Tässä skenaariossa elintarviketeollisuus voi toimia ratkaisujen tuottajana yhdistämällä kestävän alkutuotannon, jalostuksen, teknologian ja kuluttajien tarpeet sekä vahvistaa Suomen asemaa korkealaatuisten ja vastuullisesti tuotettujen elintarvikkeiden tarjoajana.

Teknojättien maailmassa elintarviketeollisuuden rooli on ristiriitaisempi. Toisaalta teknologinen kehitys, automaatio ja dataohjautuvat ratkaisut voivat parantaa tehokkuutta, jäljitettävyyttä ja tuotantovarmuutta. Toisaalta riskinä on, että elintarvikeketjun keskeinen ohjaus, data ja arvonmuodostus keskittyvät globaalien alustatoimijoiden käsiin. Tässä skenaariossa kotimaisen elintarviketeollisuuden asema voi heikentyä, ellei Suomessa ja Euroopassa kyetä kehittämään omia teknologiaratkaisuja ja vahvistamaan teknologiamurrosta koko ruokaketjussa.

Blokkien maailman skenaariossa elintarviketeollisuuden rooli korostuu huoltovarmuuden ja omavaraisuuden näkökulmasta. Protektionismi, kaupan esteet ja tuotantopanosten saatavuuden heikkeneminen lisäävät kustannuksia ja heikentävät toiminnan ennakoitavuutta. Elintarviketeollisuus toimii tällöin yhä enemmän kriisinsietokyvyn ja perustoiminnoista huolehtimisen logiikalla. Skenaario korostaa kotimaisen jalostuskapasiteetin, logistisen toimivuuden ja investointien turvaamisen merkitystä myös poikkeusoloihin varautumisessa.

Murtuvan maailman skenaariossa elintarviketeollisuuden merkitys nousee kriitiseksi. Ruuan, veden ja tuotantopanosten saatavuuden heikkeneminen, ympäristö- ja turvallisuuskriisit sekä markkinoiden voimakas epävakaus uhkaavat koko ruokajärjestelmän toimivuutta. Tässä tilanteessa kotimainen elintarviketeollisuus ei ole ensisijaisesti kasvun lähde, vaan yhteiskunnan kriittinen infrastruktuuri, jonka tehtävänä on turvata peruselintarvikkeiden saatavuus ja estää vakavat yhteiskunnalliset häiriöt.

Tulevaisuusselonteon ja sitä tukevan Hukkisen ekokriisianalyysin yhteinen viesti on, että yhteiskunnan resilienssi rakentuu ennakkoinnista, toimintakyvystä ja pitkän aikavälin investoinneista. Elintarviketeollisuuden näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että huoltovarmuuden, kestävyiden ja kilpailukyvyn edistäminen eivät ole toisilleen vaihtoehtoisia tavoitteita, vaan toisiaan täydentäviä edellytyksiä kaikissa tarkastelluissa tulevaisuusskenaarioissa. ETL korostaa, että skenaariosta riippumatta elintarviketeollisuuden toimintakyky ratkaisee sen, miten hyvin Suomi selviytyy erilaisista tulevaisuuden kehityskuluista.

Lisätietoja:

Johtaja, vastuullisuus ja data, Satumaija Levón, 040 752 8537, satumaija.levon@etl.fi